

ЗМІСТ ПОНЯТЬ «КЛІНІЧНА / МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ» У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ НАУЦІ

С.О.Лукомська

Статтю присвячено аналізу змісту медичної, клінічної психології та психології здоров'я у вітчизняній і зарубіжній психології. На прикладі США, Австралії та деяких європейських країн описано особливості підготовки та сфери діяльності фахівців окреслених психологічних галузей.

Ключові слова: *термінологія, медична, клінічна психологія, психологія здоров'я.*

Постановка проблеми. Важливим інструментом опанування певною спеціальністю є термінологія. Одним із критеріїв готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності є рівень володіння метамовою, зокрема системами термінологічних понять, властивих обраній галузі знань. Вітчизняна психологічна термінологія перебуває на етапі становлення, завдяки зусиллям багатьох науковців поступово формується її поняттєвий апарат, на який значною мірою впливає зарубіжний досвід вивчення фундаментальних і прикладних психологічних проблем, розвиток і зміна використання аналогічних понять у інших країнах тощо. Але, окрім понять певних напрямків психології, невизначеними та неоднозначними лишаються назви окремих психологічних галузей, зокрема це стосується медичної та клінічної психології, а також психології здоров'я.

В останні десятиліття відбувається зміна глобальної медичної парадигми з патоцентричної на соматоцентричну, перехід від медицини-патології до медицини-санології, що вимагає не лише констатації даного факту, але й певного методологічного обґрунтування, пов'язаного, зокрема, і з уточненням психологічної та педагогічної термінології, що стосується медичних аспектів функціонування людини й суспільства в цілому. Але й досі, як за радянських часів, у новітній вітчизняній психології велика увага приділяється вивченню патологічних особливостей хворої людини, натомість у зарубіжній психології вже протягом тривалого часу розробляються проблеми, пов'язані зі здоров'ям та якістю життя людей.

Аналіз останніх досліджень. Традиційно медична психологія визначається як міжгалузєва дисципліна, що знаходиться на перетині медицини та психології, поділяється на загальну медичну психологію, що вивчає психологічні закономірності хворої людини, психологію медичного працівника, психологію спілкування в системі «лікар - пацієнт» та часткову медичну психологію, присвячену психологічним аспектам різних хвороб. Загалом предметом медичної психології є різноманітні особливості психіки хворої людини.

Предметом медичної психології є психологія особистості хворого, а її частинами є: 1) загальна психологія - вивчає психічні функції людини, психічний та психосексуальний розвиток, особистість і здоров'я, свідоме та

несвідоме у нормі, психологію статевих відмінностей, вікову психологію, міжособистісні стосунки у мікро- та макрогрупах, психологію сім'ї, адаптацію та психогігієну; 2) клінічна психологія, що охоплює наступні розділи: загальна та конкретна психопатологія, патопсихологія, нейропсихологія та психодіагностика; 3) психокорекція - корекція за допомогою психотехнік, необхідних для зміни психічної сфери; 4) медична етика та деонтологія [2].

Даний підхід окреслює лише частину медичної психології - ту, яка безпосередньо стосується викладання психології у медичних навчальних закладах, на кшталт *основ психології для медичних працівників*.

За визначенням ВАК України, медична психологія - це галузь науки, яка вивчає загальні й окремі психологічні закономірності змін і відновлювання психічної діяльності за різних патологічних станів, при аномаліях розвитку, дезадаптаціях, а також їх психодіагностику, психотерапію, психокорекцію, реабілітацію та психопрофілактику. Напрямки досліджень медичної психології: етичні проблеми надання медичної допомоги; патопсихологія, нейропсихологія, психосоматика, психологія аномального онтогенезу та інволюції; психологічне консультування, психотерапія, психокорекція, психопрофілактика, психогігієна, судово-психологічна експертиза.

На думку академіка С.Д.Максименка, медична психологія - це наука, яка вивчає психологічні особливості людей з різними захворюваннями, взаємини пацієнта і медичного працівника, методи та способи діагностики психічних відхилень, диференціації психологічних феноменів, психологічних синдромів і симптомів, психопрофілактичні, психокорекційні та психотерапевтичні способи допомоги пацієнтам, а також теоретичні аспекти психосоматичних і соматопсихологічних взаємовпливів. Суміжними психологічними дисциплінами до медичної психології є патопсихологія, нейропсихологія, психологія девіантної поведінки, психіатрія, психосоматична медицина [3].

Натепер багато вищих навчальних медичних закладів готують фахівців за спеціальністю «медична психологія», здійснюється післядипломна підготовка та підвищення кваліфікації медичних психологів. Медична психологія є одним із розділів видання «Новини української психіатрії», а також провідним напрямком діяльності Національної ліги психотерапії, психосоматики та медичної психології України.

Проведений нами аналіз авторефератів зі спеціальності 19.00.04 - медична психологія, свідчить, що здобувачі наукового ступеня в анотаціях англійською мовою перекладають медичну психологію як *clinical psychology*, а почасти і як *medical psychology*.

У Росії тривалий час використовувалося поняття «медична психологія», яке визначало ту ж саму галузь діяльності, що й психологія клінічна. В 1990-х рр. у контексті узгодження освітньої програми з міжнародними стандартами була введена окрема спеціальність «клінічна психологія». Зміст підготовки медичних і клінічних психологів переважно однаковий, хоча надалі продовжується їх відокремлення, а відповідно, й становлення нової історії клінічної психології.

У США медична психологія (*medical psychology*) - це неофіційна назва фармакоterapiї (pharmacotherapy), що поєднує соматичні та психотерапевтичні підходи до лікування психічних хвороб. Їй присвячено підрозділ 55 (division 55) - Американське Товариство розвитку фармакоterapiї Американської психологічної асоціації (ASAP APA). Медичні психологи надають послуги з психологічної діагностики, лікування та консультування з приводу вживання психотропних препаратів. Програма підготовки медичних психологів у США була визначена Американською психологічною асоціацією у 2006 р. Згідно з нею, фахівці зі ступенем доктора психологічних наук (PsyD.) на післядокторському навчанні повинні отримати знання та уміння з таких галузей медицини як: базова наука (анатомія та біохімія), нейронаука (нейроанатомія, нейрофізіологія та нейрохімія), фізична та лабораторна діагностика, клінічна медицина та патофізіологія, клінічна фармакологія та психофармакологія, а також клінічна фармакоterapiя.

Натепер медична психологія в США ототожнюється з психофармакологією, проте 1 грудня 2009 р. Президент Академії медичної психології - організації, діяльність якої спрямована на навчання та захист медичних психологів (Academy of Medical Psychology) - д-р Джеймс Чайльдестон (Dr. James Childerston) звернувся до директора Американської ради професійних психологів (American Board of Professional Psychology - ABPP) Девіда Кокса (David Cox) з проханням зареєструвати незалежну торгову марку «медична психологія (*medical psychology*)», оскільки на відміну від медичної психології, психофармакологія вважається більше дослідною, аніж спеціальною. Крім того, медичні психологи вже протягом багатьох років мають власне фахове видання *The Archives of Medical Psychology*, де публікуються статті, не пов'язані з клінічною психологією, психологією здоров'я та психофармакологією.

Слід відзначити й зростання інтересу до психологічних проблем онкологічних захворювань у Європі. Зокрема, у Великій Британії активно розвивається міждисциплінарна галузь - *психоонкологія* - присвячена вивченню психологічних, соціальних, поведінкових та етичних аспектів онкохвороб. У фокусі психоонкологів є такі проблеми, як 1) психологічні реакції пацієнтів протягом усіх етапів захворювання на рак; 2) психологічні, соціальні, поведінкові чинники, що можуть впливати на перебіг захворювання.

Окремим розділом клінічної психології, що безпосередньо стосується застосування психологічних принципів у медицині США, є психологія в медицині (*psychology in medicine*) - це використання психологічних підходів у медичній обстановці. Вона особливо ефективна на етапі надання первинної допомоги пацієнтам, а також при супроводі осіб з важкими, часто невиліковними хворобами.

Окреслена нами неузгодженість вітчизняної та зарубіжної психологічної термінології України, що нерідко призводить до плутанини й неправильного перекладу іншомовних джерел науковцями-початківцями, спонукала нас до визначення спільних і відмінних рис медичної, клінічної психології та пов'язаних із ними дисциплін у вітчизняній та зарубіжній науці.

Тому **метою даної статті** є аналіз особливостей медичної, клінічної психології, психології здоров'я та споріднених із ними напрямків досліджень в Україні та деяких країнах світу.

Основний матеріал та результати дослідження. Ми вже з'ясували, що спільна назва «медична психологія» у вітчизняній психології та психології США передбачає різний зміст, а відповідно й інші напрямки та методи дослідження.

Найбільш спорідненою із вітчизняною медичною психологією у США є психологія клінічна (*clinical psychology*). Клінічна психологія - психологічна дисципліна, предметом якої є розлади та психічні порушення соматичних хвороб. Розділи: етіологія (аналіз умов виникнення розладів), класифікація, діагностика, епідеміологія, втручання (профілактика, психотерапія, реабілітація, охорона здоров'я та оцінювання).

За визначенням Американської Психологічної Асоціації, клінічна психологія - це галузь, що поєднує науку, теорію та практику з метою розуміння, передбачення та полегшення непристосованості, меншовартісності та дискомфорту з метою адаптації людини, корекції та особистісного зростання. Вивчає інтелектуальні, біологічні, психологічні, соціальні та поведінкові аспекти буття людини у різних культурах і на різних соціально-економічних рівнях.

Становлення клінічної психології розпочалося наприкінці XIX століття, коли у 1896 р. американський психолог, учень В.Вундта Лайтмер Вітмер заснував першу психологічну клініку при Пенсільванському університеті для допомоги дітям з проблемами у навчанні, а у 1907 р. організував та очолив перший спеціальний клініко-психологічний журнал *The Psychological Clinic* [4]. Л. Вітмер ввів у обіг поняття «клінічна психологія», яку визначав як «вивчення індивідів шляхом спостережень та експериментів з метою проведення змін». Поступово дана галузь розвивалася, і вже у 1914 р. у США було 26 подібних клінік.

Останнім часом у США спостерігається зближення клінічної психології та психологічного консультування (*counseling psychology*). Найяскравішим свідченням цього є те, що в проекті нових Стандартів тестування питання використання тестів у медичних, психологічних і навчальних закладах опісані в одному розділі «Психологічне тестування та консультування», тоді як у Стандартах 1985 р. клінічне тестування та використання тестів у консультуванні розглядається окремо. У жовтні 2009 р. читачі журналу *Nature* прийшли до висновку, що натеper більшість клінічних психологів США вважають, що у їхній діяльності більше значення має їхній суб'єктивний клінічний досвід, а не наукові дослідження з клінічної психології.

У вітчизняній науці клінічна психологія вважається складовою частиною медичної психології, і значення її визначається потребами клініки (психіатричної, медичної, неврологічної). Хоча останнім часом зв'язок психотерапії, консультування та клінічної психології підкреслюється визначенням клінічної психології як особливої методології психологічного дослідження,

основаної на методі спостереження відносно невеликої кількості пацієнтів в умовах їх проживання з наступною суб'єктивною інтерпретацією індивідуальних особливостей їхньої психіки та особистості.

У психологічному словнику за ред. Б.Г.Мещерякова та В.П.Зінченка [1] клінічна психологія вважається галуззю прикладної психології, що вивчає відхилення в інтелектуальному та особистісному розвитку, корекцію девіантних і дезадаптивних форм поведінки дітей та підлітків, психопрофілактику, психотерапію та соціальну реабілітацію. Натепер клінічна психологія спрямована не на виявлення дефіцитарних, а на розвиток збережених аспектів особистості хворих, сприяння їх самореалізації. Об'єктом даної галузі є людина зі складнощами в адаптації і самореалізації, пов'язаними з її фізичним, соціальним і духовним станом. Відповідно, предметом клінічної психології є психічні процеси та стани, індивідуальні та міжособистісні особливості, соціально-психологічні феномени, що виявляються у різноманітних сферах людської діяльності.

У вітчизняній психології профілактика хвороб та психогігієна відносяться до медичної психології, натомість у США існують окремі галузі прикладної психологічної науки - психологія здоров'я (*health psychology*), психологія виробничого здоров'я (*occupational health psychology*) та поведінкова медицина (*behavioral medicine*).

Психологія здоров'я (health psychology) - це прикладна психологічна дисципліна, спрямована на розуміння того, як біологія, поведінка та соціальне оточення впливають на здоров'я і хворобу людини. На початку свого становлення психологія здоров'я входила до складу клінічної психології, проте згодом відокремилася від неї. Її незалежний статус підтверджений і тим, що вона входить до підрозділу 38 (division 38) Американської психологічної асоціації (клінічна психологія - підрозділ 12) та Підрозділу Психологія Здоров'я Британського Психологічного Товариства (BPS). Слід зазначити, що даній галузі у Великій Британії приділяється більше уваги, адже у США структурна одиниця *підрозділ (division)* є вужчою від аналогічної британської та відповідає *секції (section)* у BPS. Психологія здоров'я має на меті вирішення двох однаково важливих завдань: допомогти здоровим людям зберегти своє здоров'я та допомагати пацієнтам дотримуватися вимог лікування. Для цього психологи використовують переважно методи когнітивно-поведінкової терапії та модифікації поведінки. Крім того, фахівці із психології здоров'я організовують та проводять кампанії, спрямовані на профілактику шкідливих звичок і на утвердження здорового способу життя, вони консультують медичний персонал з питань ефективної комунікації з пацієнтами, подолання бар'єрів нерозуміння та небажання хворих отримувати медичну допомогу [6].

Загалом психологія здоров'я є відносно молодого міждисциплінарною галуззю знань, що офіційно сформувалася у більшості європейських країнах наприкінці 90-х рр. XX ст. - на початку XXI ст. Головною професійною організацією фахівців у галузі психології здоров'я є Європейське товариство

психології здоров'я (*European Health Psychology Society - EHPS*), створене у 1986 р. у м. Тілбург (Нідерланди). Товариство має три офіційні видання: *The European Health Psychologist*, *Psychology & Health*, *Health Psychology Review*. Україна також є членом цієї організації, її представляє лабораторія професійної реабілітації Інституту геронтології.

В Австралії дослідження з психології здоров'я тісно пов'язані із вивченням способу життя, існує поняття «хвороби, зумовлені способом життя», яке застосовується переважно до тютюнової, алкогольної та наркотичної залежності, онкохвороб, захворювань серцево-судинної системи й ожиріння. Урядові та недержавні організації, зокрема Товариство Серця, Австралійська рада з онкології, Спілка людей, хворих на діабет, наголошують на важливості профілактики хвороб, необхідності дотримання здорового способу життя, уникання ризикованої поведінки. Натепер фахівці у галузі психології здоров'я ефективно впроваджують антитютюнові реклами, кампанії з пропагування фізичної активності, заборони паління на робочих місцях і у місцях відпочинку, заохочують до піших прогулянок, сприяють будівництву спеціальних шляхів для велосипедистів. Основними хворобами, на профілактиці яких зосереджена психологія здоров'я в Австралії є рак, серцево-судинні хвороби та діабет.

В Італії спочатку психологія здоров'я входила до складу медичної психології та психосоматичної медицини. У 70-80-х рр. медичні факультети стали включати до дисципліни «медична психологія» розділи, пов'язані зі збереженням здоров'я. Поступово американські традиції психології здоров'я утвердилися у медичній психології Італії, а згодом окреслилася окрема галузь - психологія здоров'я (*Psicologia della Salute*). Натомість поширена у Північній Америці «поведінкова медицина» в Італії не стала популярною. Натепер фахівці з психології здоров'я, на відміну від медичних психологів, працюють переважно у школах, громадських організаціях, реабілітаційних центрах і на робочих місцях. Окремо виділяється й клінічна психологія здоров'я, фахівці з якої працюють у лікарнях та інших медичних установах. Крім того, в Італії активно розвивається психологія професійного здоров'я. Натепер для того, аби стати фахівцем із психології здоров'я, людина повинна отримати вищу психологічну освіту, а потім пройти спеціалізацію за напрямком «психологія здоров'я» в одному з трьох університетів: у Римі, Болонні або Турині [5]. Товариство з психології здоров'я (*Health Psychology Society*) було створене в Італії у 1997 р. за ініціативою фахівців різних галузей.

У Швейцарії медична психологія та психологія здоров'я ще не мають чітко окресленої сфери досліджень. Почасти вони досліджують проблеми, дотичні до клінічної психології без використання психотерапевтичних і психодіагностичних методик. Цікавим на наш погляд є активний розвиток молекулярної психології та соціальних нейронаук. Натепер в університеті м. Базеля, на факультеті психології, який, до речі, є чи не наймолодшим факультетом (2003) у найстаршому університеті Швейцарії (1460), досліджуються нервові процеси, що лежать в основі самоконтролю, для кращого ро-

зуміння процесів формування адитивної поведінки чи розладів залежності від речовин.

Окремою науково-практичною галуззю є психологія професійного здоров'я. Психологія професійного здоров'я (*occupational health psychology*) - прикладна галузь психологічної науки, що вивчає психологічні особливості організації робочих місць з метою попередження проблем із здоров'ям (як фізичних, так і психічних) у співробітників. Дана галузь прикладної психології є порівняно молодою. Її становлення розпочалося у США наприкінці 80-х рр. XX століття, коли у 1986 р. це поняття вперше з'явилося у назві однієї з глав книги Джорджа Іверлі (*George Everly*), у 1987 р. вийшов перший номер журналу *Work & Stress*, присвяченого даній проблемі, а у 1990 р. психологія професійного здоров'я була включена до переліку прикладних психологічних наук Американської Психологічної Асоціації. Пізніше, у 1996 р., розпочав свою діяльність другий фаховий журнал *Journal of Occupational Health Psychology*. Основними хворобами, на профілактику яких спрямована дана галузь, є хвороби серцево-судинної системи, депресії та проблеми зі сном [6].

Натепер в Австралії активно розвивається коучінг здоров'я (*health coaching*) - міждисциплінарна галузь, що поєднує засади психології здоров'я та психології коучінгу. Фахівці з коучінгу здоров'я працюють не з громадою в цілому, а з окремими індивідами. Як свідчить практика, коучінг здоров'я ефективніше впливає на формування здорового способу життя та профілактику хронічних хвороб, ніж традиційна медична модель інформування і директивні поради лікарів. Зазвичай коучінг здоров'я проводять медичні сестри та волонтери без психологічної освіти. Професійні психологи лише навчають їх психологічних основ здорової поведінки. Зокрема, коучери повинні знати ознаки готовності людини до змін, теорії мотивації, різновиди психологічних бар'єрів і шляхи їх подолання, а також засоби саморегуляції та самокерівництва [7].

Ще однією, спорідненою з клінічною та медичною психологією галуззю є поведінкова медицина (*behavioral medicine*), що наголошує на біопсихосоціальному підході до медицини, на важливості взаємодії фізичних, соціальних і психологічних чинників у профілактиці та лікуванні хвороб. Фахівці з поведінкової медицини акцентують увагу на науковому обґрунтуванні поведінкових засобів корекції різноманітних медичних станів (астма, хвороби шлунково-кишкового тракту, серцево-судинні хвороби, травми спинного та головного мозку, хронічний біль, мігрені та проблеми залежності) і у своїй діяльності використовують переважно поведінкову терапію. На думку фахівців із поведінкової медицини, натепер 50% смертності у США обумовлено способом життя, тому основним джерелом покращання здоров'я населення є зміна нездорової поведінки. Фахівці з психології здоров'я отримують підготовку в університетах переважно на факультетах громадського здоров'я, а не на факультетах психології.

Поведінкова медицина (яка у США та деяких європейських країнах вважається окремою галуззю) у Швейцарії є розділом клінічної психології зі

спеціалізацією на психоонкології. Превентивною медициною опікується Швейцарський інститут тропічної медицини та охорони здоров'я (Swiss Tropical and Public Health Institute), створений у 1943 р. для навчання фахівців і досліджень у галузі Розвитку міжнародного розвитку здоров'я, а особливо у тропічних регіонах (Інститут тропіків). У липні 2009 р. Інститут соціальної та превентивної медицини університету Базеля, відомий своїми дослідженнями здоров'я жінок і екологічного здоров'я, було приєднано до Інституту тропіків. Тому із січня 2010 р. повна назва інституту - Швейцарський інститут тропічної медицини та охорони здоров'я, і він є дочірнім інститутом Базельського університету. На базі інституту діють два відділи: 1) епідеміології та громадського здоров'я; 2) медичної паразитології та біологічних інфекцій. Популярними є крос-культурні дослідження та культурна епідеміологія, що поєднує принципи фундаментальної епідеміології та медичної антропології. Саме культурна епідеміологія є предметом тренінгів, що організовує та проводить цей Інститут.

В Австралії почасти замість психології здоров'я використовується поняття *поведінкова епідеміологія (behavioural epidemiology)*, оскільки вона, як і загальномедична наука епідеміологія, вивчає закономірності виникнення та поширення хвороб із метою їх профілактики. Про це свідчать і п'ять стадій роботи фахівця з психології здоров'я (чи поведінкового епідеміолога - за визначенням Джеймса Саліса, психолога з університету Сан Дієго): 1) визначення поведінки, пов'язаної зі здоров'ям (паління, фізична активність тощо); 2) популяризація здорового способу життя серед населення (відмову від шкідливих звичок, заохочення до прогулянок пішки та нетривалих пробіжок); 3) розуміння моделей шкідливої поведінки, яку можна змінити (зокрема шляхом застосування соціально когнітивних теорій); 4) оцінювання результатів заходів, проведених фахівцями з психології здоров'я; 5) формування національної політики здорового способу життя.

Висновки.

1. В Україні медична психологія є галуззю психологічної науки, що вивчає психологічні особливості людей із різними видами захворювань, взаємодію пацієнта та медичного персоналу, психокорекційні та психотерапевтичні методи допомоги хворим. Клінічна психологія вважається складовою частиною медичної психології та спрямована на задоволення потреб тієї чи іншої клініки (психіатричної, неврологічної, соматичної). Останнім часом на пострадянських теренах клінічну психологію визначають як особливу методологію психологічних досліджень, основу на методі спостереження пацієнтів у природних умовах з наступною суб'єктивною інтерпретацією проявів їх психіки та особистості.

2. У США клінічна психологія є прикладною психологічною дисципліною, спрямованою на вирішення практичних завдань збереження психічного здоров'я населення. Останніми роками спостерігається помітне зближення клінічної психології та психологічного консультування, а психолог-клініцист (клінічний психолог) стає синонімом практичного психолога, чия

діяльність не обмежується роботою у певній психологічній клініці. Зазвичай клінічний психолог працює у мультидисциплінарній команді разом із психіатром та соціальними працівниками, що сприяє наданню допомоги клієнту у різних сферах його функціонування.

3. Натепер в США медична психологія (medical psychology) не вважається окремою галуззю психологічної науки, а є складовою фармакотерапії (pharmacotherapy) або психофармакології, фахівці з якої отримують освіту виключно у медичних навчальних закладах під час післядипломного навчання. Відповідно, клінічний психолог може вважатися ще й медичним, якщо він має повну вищу медичну освіту та післядипломну підготовку за даною спеціальністю. У деяких країнах, зокрема в Німеччині, Італії та Швейцарії клінічна, медична психологія та психологія здоров'я ще не мають чітко окреслених сфер досліджень, почасти вони вирішують одні проблеми, але з використанням різних засобів і залученням фахівців різних спеціальностей.

4. Застосування принципів клінічної психології для потреб медицини здебільшого відбувається в окремій галузі «психологія в медицині» (psychology in medicine), присвяченій наданню психологічної допомоги пацієнтам на різних етапах хвороби, а особливо на її початку. Крім цього, самостійними галузями прикладної психології в США та країнах Європи є психологія здоров'я (health psychology), що складається з клінічної психології здоров'я, психології громадського здоров'я та психології здоров'я спільноти; психологія професійного здоров'я (occupational health psychology), спрямована на визначення психосоціальних чинників організації робочих місць, що впливають на здоров'я працівників; коучінг здоров'я (health coaching), який сприяє формуванню здорового способу життя та профілактиці хронічних хвороб; поведінкова медицина (behavioral medicine) чи поведінкова епідеміологія (behavioural epidemiology), що поєднують досягнення поведінкових і біомедичних наук, які стосуються фізичного здоров'я та фізичних хвороб.

Проведений аналіз визначень психологічних дисциплін дозволив окреслити спільні та відмінні риси вітчизняної та зарубіжної науки, при цьому лишаються невисвітленими чимало інших аспектів даної проблеми, зокрема зміст понять психосоматики, психотерапії та психологічного консультування. Цій тематиці будуть присвячені наші наступні розвідки.

Література

1. Клиническая психология // Большой психологический словарь / редкол. Б.Г.Мещеряков, В.П.Зинченко. - СПб. : ПРАЙМ-Еврознак, 2005. - С. 204.
2. Кришталь В.В. Концепция образования медицинских психологов / Кришталь В.В, Михайлов Б.В. // Медицинские исследования. - 2001. - Т.1, вып. 1. - С. 87-89.
3. Медична психологія / за ред. С.Д.Максименка, М.В.Папучі. - К. ; Ніжин : Видво НДУ, 2007. - 157 с.
4. Тодд Дж. Основы клинической и консультативной психологии / Тодд Дж., Богарт А.К. - СПб. : Сова ; М. : ЭКСМО-Пресс, 2001. — 768 с.
5. Ciconani E. Health Psychology in Italy: a decade of developments / Ciconani E. // The European Health Psychologist. - 2009. - Vol. 11. - P. 33-25.

6. Fisher G. G. Beyond work and family: A measure of work/nonwork interference and enhancement / Fisher, G. G., Bulger C. A., Smith C. S. // Journal of Occupational Health Psychology. - 2003. - Vol. 14. - P. 365-373.

7. Kessler R. Across the great divide: Introduction to the special issue on psychology in medicine / Kessler R. // Journal of Clinical Psychology. - №3 (65). - 2009. - P. 1-4.

Статья посвящена анализу содержания медицинской, клинической психологии и психологии здоровья в отечественной и зарубежной психологии. На примере США, Австралии, а также некоторых европейских стран описаны особенности подготовки и сферы деятельности специалистов данных психологических областей.

Ключевые слова: терминология, клиническая, медицинская психология, психология здоровья.

The article is devoted to the analysis of the context of the medical, clinical and health psychology in Ukraine, USA, Australia and some European countries. The peculiarities of these psychological fields and conditions of education are described.

Keywords: terminology, clinical, medical, health psychology.